

Vloga športa v družbi

Tomaž Pavlin

Konec osemdesetih let prejšnjega stoletja je jugoslovanska država pokala po šivih, komunizem je bil v zadnjih izdihljajih, Slovenija pa je stopala na pot gospodarske, politično-ustavne, upravno-administrativne in demokratične preobrazbe. V okviru novega ministrstva za izobraževanje je bil oblikovan sektor za šport (danes direktorat za šport), medtem ko je bil društveni šport zaokrožen v Športni zvezi Slovenije (ŠZS). Ta je povezovala 56 panožnih zvez vključno s planinsko in taborniško organizacijo ter zvezo športnikov invalidov.

Petindvajsetega junija 1991 je slovenski parlament sprejel temeljni akt o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije, temu je 27. junija sledila vojaška agresija Jugoslovanske armade (JA). ŠZS je pozval športne organizacije k preložitvi vseh športnih aktivnosti na ozemlju Slovenije, slovenske športnike, ki so bili tedaj v jugoslovanskih reprezentančnih vrstah, pa da naj glede na brutalno agresijo JA zapustijo jugoslovanske vrste, saj je »za slovenski narod žaljivo, da športniki Slovenije v takih razmerah nastopajo na mednarodnih tekmovanjih za barve Jugoslavije«. Tako so npr. zapustili EP v košarki Jure Zdovc in udeleženci mediteranskih iger v Atenah, iz jugoslovanskih športnih zvez pa so odstopili prvi slovenski odborniki, prve slovenske panožne zveze pa prekinile sodelovanje z jugoslovanskimi. Nemalo športnikov je bilo tudi v vrstah Teritorialne obrambe in branilo osamosvojitve.

Modri so v finalu, toda brez Zdovca

Najboljši slovenski košarkar ni prispeval k zmagi Jugoslavije proti Franciji s 97:76 (50:44)

RIM — Jugoslovanska košarkarska reprezentanca se je uvrstila v finale evropskega prvenstva, kjer bo branila zlato kolajno in naslov prvaka izpred dveh let v Zagrebu. V polfinalu je teže, kot je bilo pričakovati, premagala Francijo s 97:76 (50:44), pri tem pa ni sodeloval najboljši slovenski košarkar Jure Zdovc, ki se je odzval pozivu Slovenske športne zveze ob agresiji Jugoslovanske armade na našo republiko.

Jugoslavija : Francija 97:76 (50:44)

Dvorana Far, gledalcev 5.000, sodnika Gerrard (VB) in Koller (CSFR). JUGOSLAVIJA: Sretenović 5 (2:3), Peranović 11 (3:4), Kukoč 20 (1:2), Paspalić 10, Danilović 2 (2:2), Divac 15 (2:7), Komazec 5 (2:2), Radja 16 (2:2), Savič 10. FRANCIJA: Demory 9 (1:1), Rigaudas 5 (0:1), Dacoury 19, Saunoy 4 (2:2), Ostrowsky 18 (1:2), Occamsy 6, Courtinard 16 (4:7), Bilba 2.

Vojaški ognjemet v naši domovini je svedela segel tudi do Francozov, ki so začeli svojo priložnost. Zaigrali so s pobjesno močjo in v ritmu, ki jim ga na svetovni ravni francoske košarke niti ne bi pripisoval. Na drugi strani so bili Jugoslovani videti precej zmedeni in nezvojni. Spreja je paskala pod njihov koš vnašal temnopolti Courtinard s svojimi prodori in uspešnimi skoki, malo kasneje pa se je razdelil Dacoury, ki je zadaval z veliko razdalje kot za stavo. Niti igre jugoslovanskega mešiča je povezal Toni Kukoč, ki je v napadu vsu odgovoril.

CSFR : Poljska 85:72 (20:39)

CSFR: Vyoral 17 (3:4), Hrabý 24 (12:14), Michálek 3, Hečka 9 (3:5), Okáč 5 (1:2), Svoboda 3 (1:1), Krejčí 11 (7:6), Kamešik 11 (0:1).

POLJSKA: Żelig 10 (3:4), Zielinski 8 (2:7), Krohč 2, Szczubal 5, Wojcik 8, Jacharek 3 (1:1), Duda 21 (11:10), Bašić 2, Torgowski 11 (3:4).

Grčija : Bolgarija 110:83 (52:41)

GRČIJA: Galis 35 (11:11), Papatikas 12, Jamas 20 (3:4), Agas 2 (2:2), Gasparis 12 (2:2), Liptaris 12, Pavlou 19 (1:2), Papadokos 6 (2:2).

nismo zrelci za zmago nad Jugoslovani,« je mirno priznal trener Jordan, zato pa je bilo veliko več vprašanj za Ivkovića. Konferenčna dvorana je bila nabito polna in vse je zanimalo predvsem, zakaj ni igral Zdovc, po čem so pred tekmo dobili uradni bilten o tem, da zaradi vojne v Sloveniji ta večer pač ne bo igral.

Zdovc je od naših reperterjev zvedel, kakšna je odločitev o nastopanju športnikov v Sloveniji. Prišel je k meni in bilo mu je bilo, kajti skupaj smo se pripravljali na uspeh v Rimu. Nazadnje smo presedli, da je najbolje, da nikoli ven ne grem,« je razlagal Dušan Ivković. »Prav zaradi tega je bila tudi tekma takšna, kot je bila. Zdovc je vendarle naš ključni igralec, ki v obrambi pokriva razen nevarnega tekmeča ze veliko prostora, zato je naša obramba na završitvi tudi tako plavalna. Ljuba mi je, da bo zdaj vse v redu.«

S. T.

DNEVNIK EP

Le skupina prijateljev, ki si želi zlato kolajno?

RIM — Medtem ko Jugoslovani igrajo, je v Sloveniji vojna!« se čudi tudi uvodnik v La Gazzetti dello Sport. Mi samu si očitno premalo jasno zastavljam vprašanje, ali je nadaljnje igranje nekakšno reprezentance res še smiselno. Da to ni reprezentanca Jugoslavije, je večini jasno, saj gre za selekcijo dveh suverenov republik in preostalega dela nekdanje Jugoslavije. Bosa Stanković ima sicer prav, da je članek FIBA samo

...na divja izgubiti, vsaj pri nastopih in slovan in Zdovc. Po današnji agresiji na Alžirijo bo splošno

Poziv Športne zveze Slovenije slovenskim športnicam in sportnikom

Brutalna agresija jugoslovanske armade na našo domovino je spreminila dosežanja prizadevanja Športne zveze Slovenije, da bi omogočili športnikom Slovenije nastopanje na največjih tekmovanjih, četudi v jugoslovanskih reprezentancah.

Športna zveza Slovenije ocenjuje, da je za slovenski narod žaljivo, da športniki Slovenije v takih razmerah nastopajo na mednarodnih tekmovanjih za barve Jugoslavije. Zato jih poziva, naj zaenkrat zapustijo jugoslovanske reprezentance in se čimprej vrnejo v Slovenijo.

Tomo Levovnik sporočil odstop ZTK Jugoslavije

LJUBLJANA — Tomo Levovnik — član predsedstva Športne zveze Slovenije in predsednik njegove strokovnega sveta za vrhunski šport je Zvezi za teletično kulturo Jugoslavije sporočil, da zaradi brutalne agresije jugoslovanske armade na Slovenijo neupravičeno odstopa s funkcije predsednika komisije za vrhunski šport in olimpijske priprave ZTKJ.

Niz rezu v H

Hitri t 800 m, ja moš

HELSEI vetrovnen skem štadi na uvedli za grand ni ob zek kot 25.00 najboljšo in mladim na 5000 m javljen za na štartu in s časom kundé zač kordom in

Najboljš tu so za Skak (M m v 13:12 na 800 m Etiopce F sledi re (13:23,17 koster v r

Odlična valček v der Finco in dalet, 7 m presega 2 cm zaos buljim re

Nadlode v Lillo v zaključku evropski 200 m, I (ZDA) 20,56, 40 Hermande 45,39, B McKean (Bri) 1:44, 13:17,72.

Abeba (E ke: 1:50,51, 84,34, H well (ZD, Zanrong (ZDA) R ferson (K (AH) 3:3

S premirjem v začetku julija 1991 in sprejetjem trimesečnega brionskega moratorija na osamosvajanje je strokovni svet ŠZS sredi julija 1991 s predstavniki slovenskih športnikov in panožnih zvez pozval športnike k ponovni redni trenajžno-tekmovalni dejavnosti in poudaril, »da je v času dokončnega urejanja statusa Republike Slovenije nastopanje za jugoslovanske državne reprezentance in v zveznih prvenstvenih tekmovanjih povsem legitimno in neoporečno«.

Po izteku brionskega moratorija se je nadaljevala pot neodvisnosti. V začetku oktobra 1991 je ŠZS pozval slovenske panožne zveze k razdružitvi z jugoslovanskimi zvezami in mednarodni včlanitvi. Prvi sta bili mednarodno priznani Planinska zveza Slovenije (konec septembra 1991) in Smučarska zveza Slovenije (novembra 1991), njen predsednik Janez Kocijančič pa je bil tedaj član predsedstva Mednarodne smučarske zveze.

V ŠZS je bil v okviru pobud o reorganizaciji zveze že aprila 1991 imenovan »Iniciativni odbor za ustanovitev Olimpijskega komiteja Slovenije«, saj je bil Jugoslovanski olimpijski komite organiziran kot enotna organizacija in ne po republiškem načelu. Petnajstega oktobra 1991 je bil s podpisom Slovenske olimpijske listine ustanovljen Olimpijski komite Slovenije. Ustanovno listino je podpisalo 29 nacionalnih zvez olimpijskih športov, pet zvez športov, ki jih priznava Mednarodni olimpijski komite (MOK), ter nosilca zlatih olimpijskih medalj Leon Štukelj in Miroslav Cerar starejši. Na ustanovni in volilni skupščini sredi decembra 1991 je bil za prvega predsednika izvoljen Janez Kocijančič.

Člani Iniciativnega odbora za ustanovitev OKS z Leonom Štukljem in predsednikom RS Milanom Kučanom, oktober 1991.

Po podpisu ustanovne listine je iniciativni odbor navezal stike s sedežem MOK in predsednikom Juanom Antoniom Samaranchem ter se dogovoril za sestanek v Lozani 18. novembra 1991. Na tem pomembnem srečanju so se dogovorili o pogojih za prve samostojne slovenske olimpijske nastope v letu 1992 (Albertville in Barcelona), ki so bili vezani tudi na mednarodna politična priznanja slovenske države.

Slovenija je bila konec leta 1991 in v začetku leta 1992 vse bolj priznana, slovenski šport se je vključeval v mednarodnega in 17. januarja je OKS prejel povabilo MOK na zimske olimpijske igre v Albertvillu. Čez pol leta so sledile poletne olimpijske igre v Barceloni, kjer so veslači osvojili prve medalje za neodvisno Slovenijo, zbirko so dopolnili smučarji na zimskih olimpijskih igrah leta 1994 v Lillehammerju. OKS je bil na seji MOK februarja 1992 začasno priznan kot novi član, na seji septembra 1993 v Monaku pa sprejet v članstvo MOK.

Reprezentanca za OI Barcelona 1992,
fotografirani pred MNZS ob Hali Tivoli.

Obisk pri predsedniku MOK J.A.Samaranchu novembra 1991, Miro Cerar mu predaja sliko Josipa Primožiča, telovadca, Sokola in olimpnika

Podpisniki slovenske olimpijske listine

Nosilca zlatih olimpijskih medalj:

Miroslav Cerar
Miroslav Cerar

Leon Štukelj
Leon Štukelj

Slovenske športne zveze olimpijskih panog

Aletička zveza Slovenije <i>Aletička zveza Slovenije</i>	Badmintonška zveza Slovenije <i>Badmintonška zveza Slovenije</i>
Boks zveza Slovenije <i>Boks zveza Slovenije</i>	Drsalno - kotarska zveza Slovenije <i>Drsalno - kotarska zveza Slovenije</i>
Climatska zveza Slovenije <i>Climatska zveza Slovenije</i>	Hokejska zveza Slovenije <i>Hokejska zveza Slovenije</i>
Jadrana zveza Slovenije <i>Jadrana zveza Slovenije</i>	Judo zveza Slovenije <i>Judo zveza Slovenije</i>
Kajakarska zveza Slovenije <i>Kajakarska zveza Slovenije</i>	Kolesarska zveza Slovenije <i>Kolesarska zveza Slovenije</i>
Korjeniška zveza Slovenije <i>Korjeniška zveza Slovenije</i>	Kosarkarska zveza Slovenije <i>Kosarkarska zveza Slovenije</i>
Lokostrelška zveza Slovenije <i>Lokostrelška zveza Slovenije</i>	Naravnopolitiška zveza Slovenije <i>Naravnopolitiška zveza Slovenije</i>
Nogometna zveza Slovenije <i>Nogometna zveza Slovenije</i>	Odbojarska zveza Slovenije <i>Odbojarska zveza Slovenije</i>
Planinska zveza Slovenije <i>Planinska zveza Slovenije</i>	Rokometna zveza Slovenije <i>Rokometna zveza Slovenije</i>
Rokometna zveza Slovenije <i>Rokometna zveza Slovenije</i>	Sabljarska zveza Slovenije <i>Sabljarska zveza Slovenije</i>
Sarlatška zveza Slovenije <i>Sarlatška zveza Slovenije</i>	Smučarska zveza Slovenije <i>Smučarska zveza Slovenije</i>
Strelška zveza Slovenije <i>Strelška zveza Slovenije</i>	Teniška zveza Slovenije <i>Teniška zveza Slovenije</i>
Vaterpolo zveza Slovenije <i>Vaterpolo zveza Slovenije</i>	Veslarska zveza Slovenije <i>Veslarska zveza Slovenije</i>
Zveza za baseball in softball Slovenije <i>Zveza za baseball in softball Slovenije</i>	Zveza za dilganje teži in atletsko gimnastiko Slovenije <i>Zveza za dilganje teži in atletsko gimnastiko Slovenije</i>
Zveza za hokej na trasi Slovenije <i>Zveza za hokej na trasi Slovenije</i>	

in slovenske športne zveze panog, ki jih priznava Mednarodni olimpijski komite

Balnearna zveza Slovenije <i>Balnearna zveza Slovenije</i>	Karate zveza Slovenije <i>Karate zveza Slovenije</i>
Knjiljarska zveza Slovenije <i>Knjiljarska zveza Slovenije</i>	Paralimonska zveza Slovenije <i>Paralimonska zveza Slovenije</i>
Zveza lendskih organizacij Slovenije <i>Zveza lendskih organizacij Slovenije</i>	

V letih od 1991 do 1993 so se slovenske panožne zveze včlanile v mednarodne zveze, OKS in ŽZS pa sta se leta 1994 združila v enotno organizacijo Olimpijski komite Slovenije-Združenje športnih zvez (OKS-ZŠZ). Podobne združitve so potekale tudi v Evropi. Za predsednika je bil izvoljen Janez Kocijančič, OKS je vodil več kot 20 let.

Nova organizacija je prevzela članstvo v MOK in bila v devetdesetih letih podpornik vizionarske kandidature zimskih olimpijskih iger (»Igre brez meja«, kandidaturi za 2002 in 2006) v sodelovanju med tremi obmejnimi deželami iz Slovenije (Gorenjska), Avstrije (Koroška) in Italije (Furlanija-Julijska krajina), ki pa je bila žal neuspešna ali pa preuranjena, medtem ko se ideja udejanja v nekaterih aktualnih evropskih prvenstvih, na primer v nogometu in odbojki.

Danes je OKS-ZŠZ osrednja športna zveza športnega gibanja v Sloveniji, ki združuje 39 panožnih zvez olimpijskih športov, 23 panožnih zvez športov, ki jih priznava MOK, 14 panožnih zvez neolimpijskih športov, 23 športnih zvez in združenj, 3 športne zveze športa za vse oziroma športne rekreacije, 3 zamejske športne zveze, 83 lokalnih ali občinskih športnih zvez. V okviru panožnih in športnih zvez deluje preko 6400 društev ali klubov. Po podatkih iz leta 2012 je najmnogičnejša Nogometna zveza Slovenije, sledi ji Planinska zveza Slovenija z dolgo tradicijo planinarjenja, gornišva in alpinizma, uveljavljenega v mednarodnem merilu in aktualno moderno in olimpijsko športno panogo plezanje. Nenapisano pravilo namreč je, da ni Slovenec, kdor ni bil na Triglavu, simbolni gori slovenstva in boja za slovensko narodno emancipacijo, zato je njegov lik tudi del državnega grba.

Z ustanovitvijo jugoslovanske države so Slovenci leta 1920 soustanovili nacionalni olimpijski komite, medtem ko je Rudolf Cvetko leta 1912 nastopil v okviru avstrijskega olimpijskega komiteja. V 'avstrijsko-jugoslovanskem' obdobju (1912–1988) je na olimpijskih igrah nastopilo približno 460 slovenskih športnikov in športnic v 25 športnih panogah, osvojili so 25 medalj med posamezniki ali kot člani moštev. Slovenski športniki so bili vodilni ali nosilci v določenem obdobju v športni gimnastiki, sicer pa v zimskih športih, prvenstveno v smučanju in hokeju na ledu.

Po osamosvojitvi je na olimpijskih igrah med letoma 1992 in 2018 nastopilo že 475 športnikov in športnic v 19 športnih panogah na poletnih igrah in 11 panogah na zimskih, osvojili so 40 medalj (7 zlatih, 13 srebrnih, 20 bronastih) – glej tudi spletno stran OKS-ZŠZ. Prve zlate medalje je Slovenija osvojila na poletnih olimpijskih igrah v Sydneyju 2000 (veslaški dvojec Iztok Čop in Luka Špik ter strelec Rajmond Debevec), dan podelitve medalj, 23. september, pa je bil leta 2020 razglašen za dan državnega praznika športa v Republiki Sloveniji.

Slovenski športniki so bili redni udeleženci tudi drugih tekmovanj pod patronatom MOK, na primer svetovnih iger, tekmovanja v neolimpijskih športih ali regionalnih sredozemskih iger. Nekateri slovenski športniki iz vrst slovenske manjšine, živeče v Italiji, Avstriji in na Madžarskem, so bili člani italijanskih in avstrijskih reprezentanc.

Iztok Čop, Luka Špik (veslanje) in Rajmond Debevec (strelstvo) z zlatimi medaljami.

Goriški zamejski kolesar Jurij Uršič, prvi z leve, je na OI v Tokiu 1964 kot član italijanske reprezentance in prvi slovenski zamejski športnik osvojil srebrno medaljo.

Za razvoj športa invalidov je pomembna prelomnica druga svetovna vojna in zdravljenje vojnih invalidov, ki so se po letu 1948 začeli tudi športno udeleževati, medtem ko so imeli gluhi športniki prva tekmovanja že v dvajsetih letih 20. st. Tako se je oblikovalo svojstveno športno gibanje invalidov z razvejenim sistemom tekmovanj in paralimpijskimi igrami, ki so na sporedu takoj po olimpijskih igrah. Vodi jih Mednarodni paralimpijski komite.

Na Slovenskem ima šport invalidov podobno tradicijo iz let po drugi svetovni vojni in rehabilitaciji partizanskih borcev druge svetovne vojne. Že v zgodnjih petdesetih letih 20. stoletja so potekala prva domača tekmovanja, v sedemdesetih letih so se vključili še v mednarodna tekmovanja in leta 1972 je prvo medaljo osvojil v metu diska Jože Okorn.

Po osamosvojitvi Slovenije so bili tudi športniki invalidi povabljeni na paralimpijske igre v Barceloni 1992 in bili nato polnopravno sprejeti v mednarodno zvezo. Slovenski športniki invalidi, združeni v Zvezi za šport invalidov Slovenije- Slovenski paralimpijski komite, so redni udeleženci poletnih paralimpijskih iger in že na krstnem nastopu v Barceloni 1992 je Franjo Izlakar osvojil dve zlati medalji, medtem ko je udeležba na zimskih paralimpijskih igrah skromnejša. Za samostojno Slovenijo je na paralimpijskih igrah nastopilo 135 športnikov invalidov (129 na poletnih in 6 na zimskih igrah), osvojili so 24 medalj (4 zlate, 10 srebrnih in 10 bronastih).

Paraolimpioniki Jože Flere (strelstvo), Mateja Pintar (namizni tenis) in Franc Pinter (strelstvo).

V letih od 1991 do 1993 so se slovenske panožne zveze včlanile v mednarodne zveze, kar jim je omogočilo vključitev v mednarodna tekmovanja na klubski in reprezentančni ravni, medtem ko so zveze glede na nove razmere preurejale domače tekmovalne sisteme ali pa se v nekaterih panogah tudi regionalno povezovala.

Z novim obdobjem slovenskega športa se je rušil 'jugo' stereotip o slovenskih športnikih kot prvenstveno športnikih individualnih športov oziroma v prvi vrsti smučarjih. V preboju stereotipa so bile pomembne uvrstitve nogometašev na evropsko (EP) in svetovno prvenstvo (SP) v letih 2000 in 2002, srebrna medalja rokometašev na EP 2004, ki ga je gostila Slovenija, in bronasta na SP 2017 ter trikratna uvrstitev na OI (2000, 2004, 2016), srebrni medalji odbojkarjev na EP 2015 in 2019 ter nenazadnje zlata medalja košarkarjev na EP 2017 in uvrstitev na OI 2020 pa tudi prva uvrstitev hokejistov v elitno skupino SP (2002) in dvakratna na olimpijske igre (2014, 2018). Na klubski ravni pa nastop košarkarjev Olimpije na »final four« turnirju (1996/97) in podobno odbojkarjev ACH Volley (2009/10), evropska naslova rokometašev Celja (2003/04) in rokometašic Krima (2000/2001) ter preboj nogometašev Maribora v ligo prvakov (1999/2000, 2014/15).

Glede na organizacijsko športno širino slovenski športniki nastopajo v različnih mednarodnih tekmovanjih (svetovnih prvenstvih, svetovnih pokalih, evropskih prvenstvih, kolesarskih etapnih dirkah). V obdobju po osamosvojitvi je na SP in EP nastopilo 1010 športnikov in športnic, osvojili so 1799 medalj (524 zlatih, 547 srebrnih in 728 bronastih) v 79 panožnih tekmovanjih.

Slovenija kot zelena dežela z razmeroma dobro športno infrastrukturo ter športno tradicijo omogoča pisano športnorekreacijsko dejavnost. OKS-ZŠZ je že v devetdesetih letih organiziral Olimpijske teke in začel akcijo Slovenija teče za zdravje. To je okrog leta 2000 širil s Slovenija kolesari v sodelovanju s kolesarsko in turistično zvezo ter »mini olimpijadami«. Nekatere dejavnosti imajo tradicijo še iz prejšnjega obdobja, na primer tek trojk in pohod po 35 kilometrov dolgi poti okoli Ljubljane, kjer je med drugo svetovno vojno stala žičnata ograja italijanskih in kasneje nemških okupatorjev. Prav tako tradicionalna z množično udeležbo, tudi mednarodno, sta tekaški maraton v Ljubljani in kolesarska dirka Franja, poimenovana po legendarni bolnišnici Franja iz obdobja druge svetovne vojne in boja proti okupatorju. Poleg omenjenih tradicionalnih množičnih športno rekreativnih prireditev pa smo v zadnjih dveh desetletjih priča vzcvetu številnih podobnih prireditev po vsej Sloveniji, ki so vse bolj priljubljene in po številčnosti dosegajo ali celo presegajo najbolj uveljavljene (npr. ptujski kolesarski maraton, istrski in sežanski kraški maraton).

Posebna tradicija je planinarjenje in gornišstvo. Po ocenah se s športno rekreacijo ukvarja stalno ali občasno več kot polovica prebivalstva. Med najbolj priljubljenimi dejavnostmi so po raziskavah OKS-ZŠZ (2019) kolesarjenje, vadba doma ali v vadbenih centrih, planinarjenje, tek, plavanje, smučanje (alpsko in tek na smučeh), nordijska hoja in različne oblike nogometa.

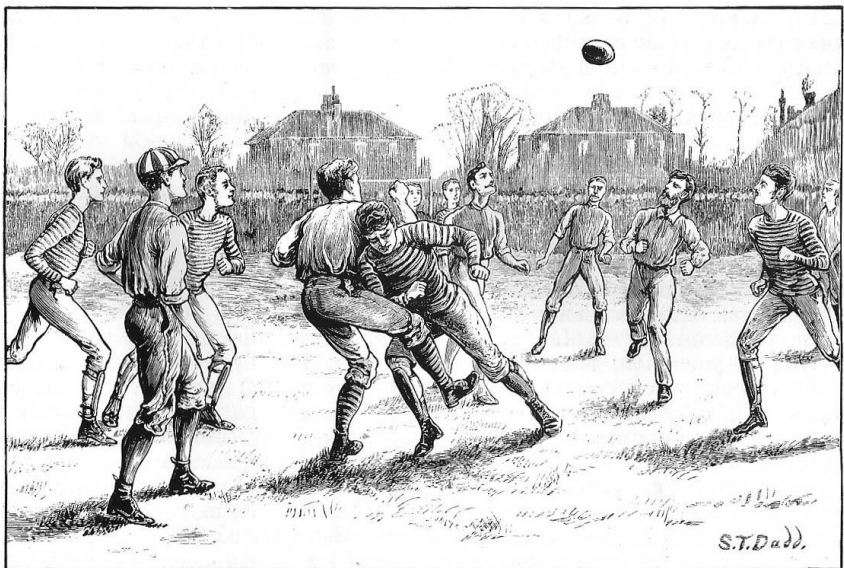
Tradicija?

Gimnastika/turnen/telovadba

v drugi polovici 19. stoletja prestopi šolski prag v večini evropskih dežel; v Avstro-Ogrski 1869 nov šolski zakon, ki je v osnovne šole uvedel obvezni predmet “telesno vzgojo” in vplival na oblikovanje prvih strokovnih šol za učitelje novega predmeta; vzporedno so telovadne organizacije organizirale strokovna usposabljanja ali “vaditeljske tečaje”, ki so bili tudi kvalifikacija za poučevanje predmeta v šolah → dvopredmetnost učiteljev

Šport: de(s)portare - dysport – sport (britanska inovacija, ki se širi in internacionalizira)

Organizacijski temelj društva ali klubi, zveze (narodne in mednarodne) → civilna družba, v ZDA tudi študenstka

1881 FIG (gimnastika)

1892 ISU, FISA (drsanje, veslanje)

1894 MOK (**olimpijstvo**)

OLIMPIJSTVO (več glej pisno gradivo)

Mednarodni kongres francoske športne zveze je na predlog Coubertina junija 1894 sklenil in podprl

-oživitev športnih tekmovanj po vzoru antičnih, a z moderno vsebino in na mednarodni podlagi in organiziranje prvih iger moderne dobe v Atenah 1896

-načelo amaterizma (ljubiteljski športnik, ne plačan za dejavnost)

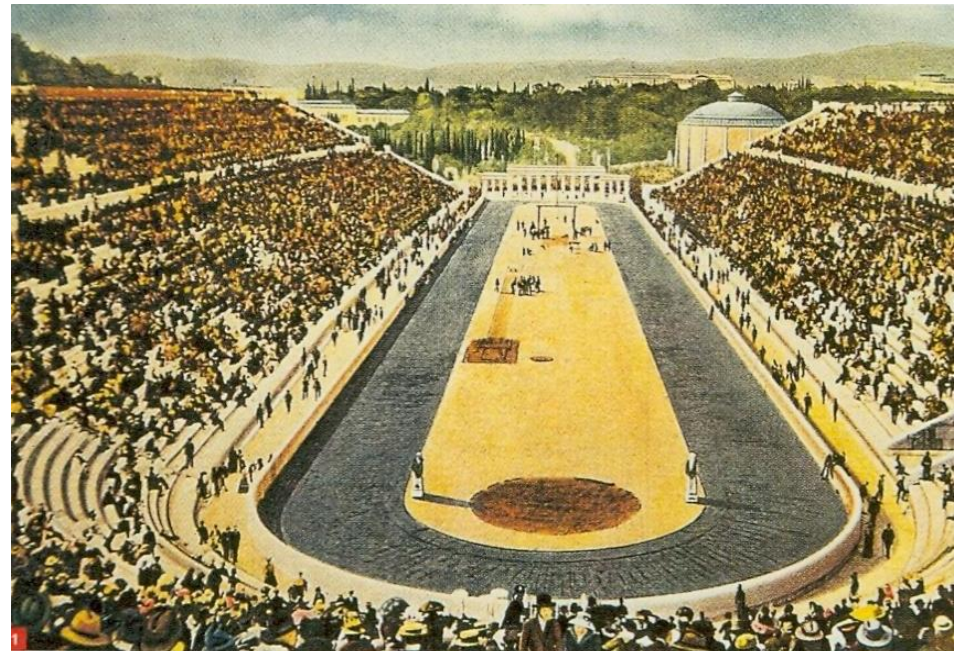
Mednarodni olimpijski komite (MOK)

Atene 1896: 14 nacij, 241 športnikov, 9 športov (gimnastika, atletika, dviganje uteži, rokoborba, sabljanje, strelstvo, kolesarstvo, plavanje, veslanje - se ni izvedlo, tenis); težnja po helenizaciji, tekmovanj, da bi se stalno prirejale v Grčiji, čemur je nasprotoval Coubertin in uveljavil načelo mednarodnosti in različnih organizatoric tekmovanj po svetu

1924 prve zimske olimpijske igre v francoskem Chamoniuxu

prvi MOK

Pierre de Coubertin, obnovitelj olimpijskih tekmovanj, je želel po britanskem zgledu šport vključiti v prenavo srednjega šolstva v Franciji

Pierre de Coubertin: Zakaj sem obnovil Olimpijske igre?

Enostavno, da bi oplemenitil in okreplil šport, mu zagotovil neodvisnot in obstanek in mu omogočil vzgojno vlogo, ki mu pripada v modernem svetu.

Vzor antične olimpijske igre?

ANTIČNI ZGLED

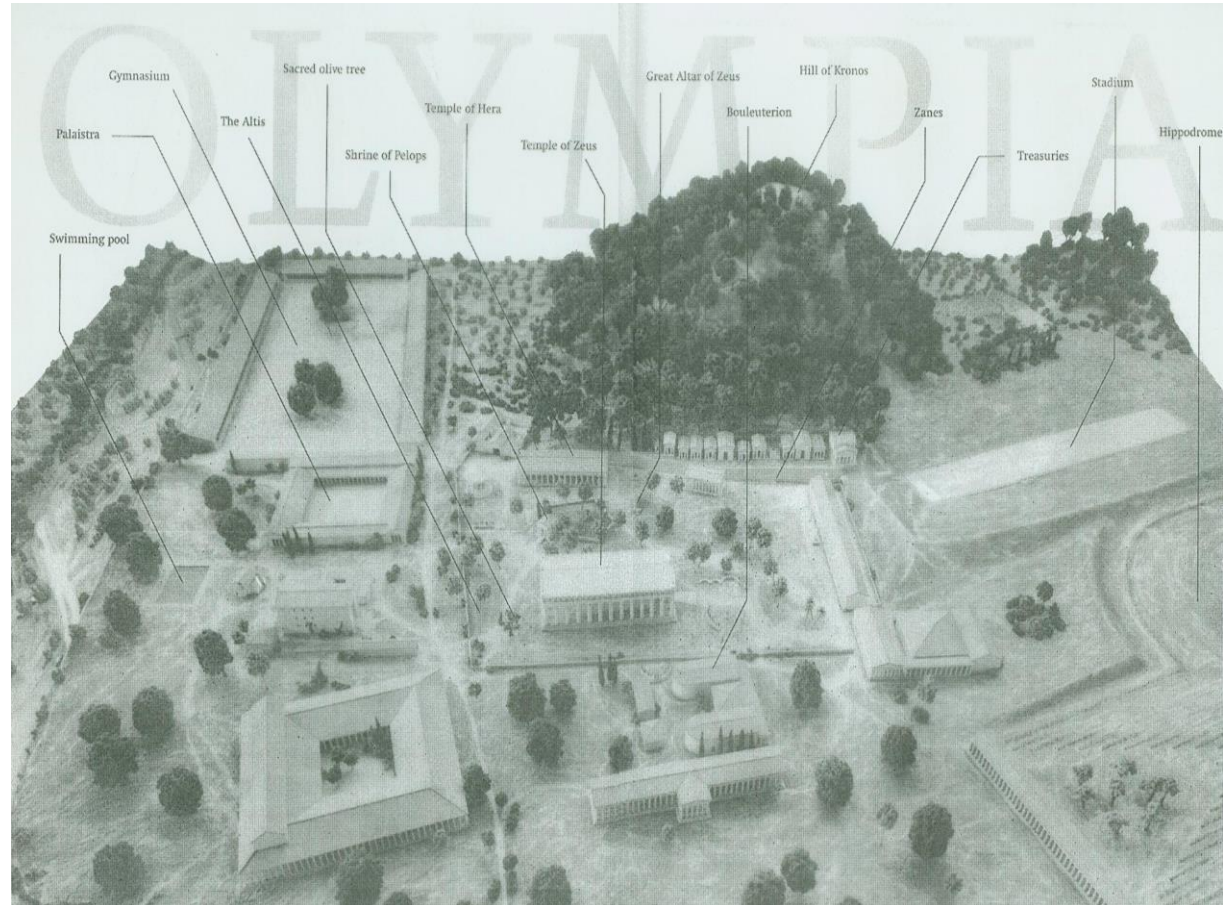
-tekmovanja v starogrškem svetišču Olimpija

Zgodovinski začetki 776 pr.n.št.

- sveti mir
- 4 letni cikel
- atleti le Grki

-konec z dekretom rimskega cesarja Teodozija
v 4. st., ki je ukinjal poganstvo in uzakonjal
krščanstvo, olimpijska tekmovanja so bila
poganski ritual bogu Zevsu

-atlet svoboden športnik, gladiator suženj, ujetnik
in značilnost rimskega športa in ga ne gre enačiti
z atletom;
to dobro vedel in poudaril tudi Coubertin

Tekmovalni program tekmovanj v Olimpiji

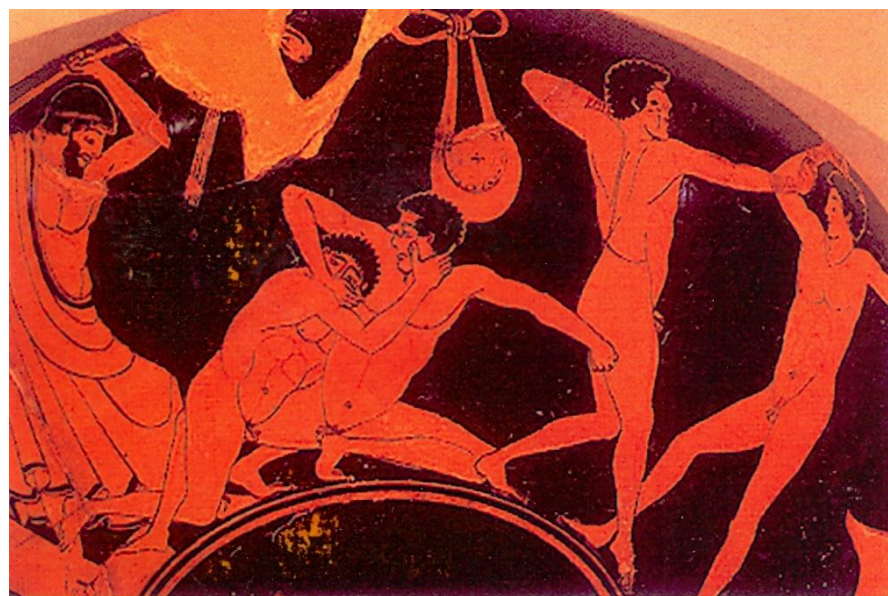
Teke:

- šprint 1 stadij, 2 stadija (stadij pribl. 200 m → stadion)
- dolgi tek na več stadijev
- hoplitodrom

Peterboj: met diska, skok v daljino, met kopja, stadij, rokoborba

„Težke“ discipline/panoge: pestičenje ali tudi pestenje – borba s pestmi (boks); pankracij; rokoborba

atleti → profesionalci

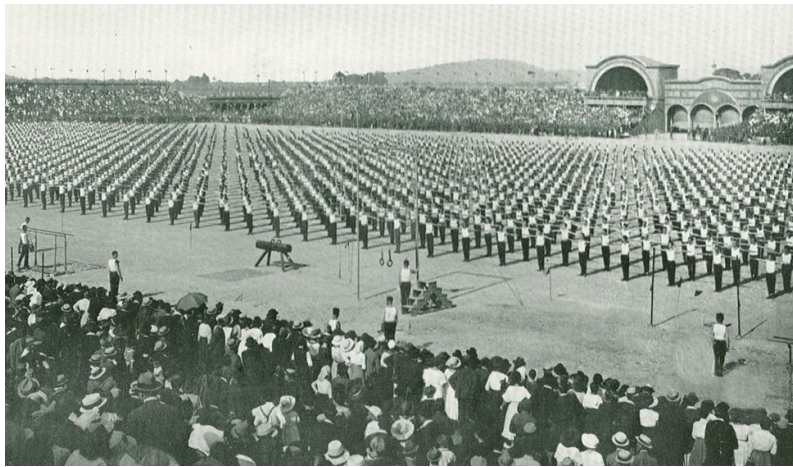
Dirke:
vprege, konji (zmagovalec lastnik vprege, lahko tudi
ženska, primer spartanke Kiniske v začetku 4. st. p. n.
št.)

Heraje (tekmovanja mladenk v
Olimpiji)

SLOVENCİ, TELOVADBA, PLANINSTVO IN ŠPORT (več glej pisno gradivo)

Južni Sokol, 1863

Ljubljanski Sokol, 1868 / ŠD Narodni dom

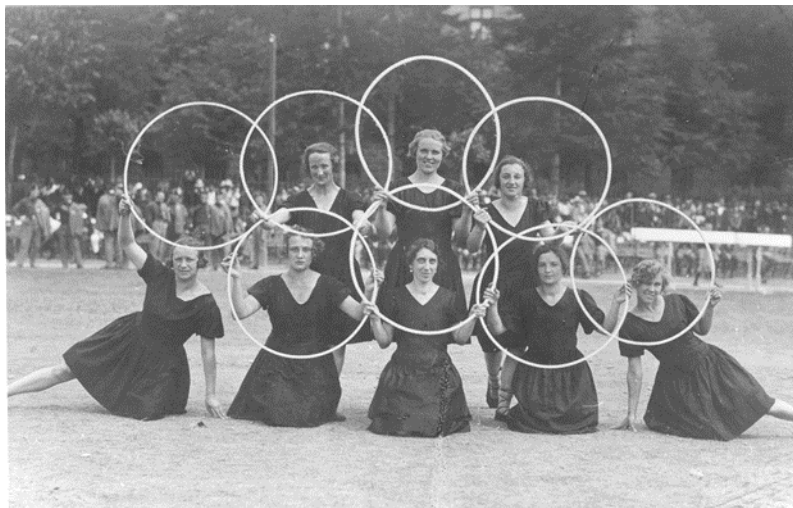
1905 Slovenska sokolska zveza

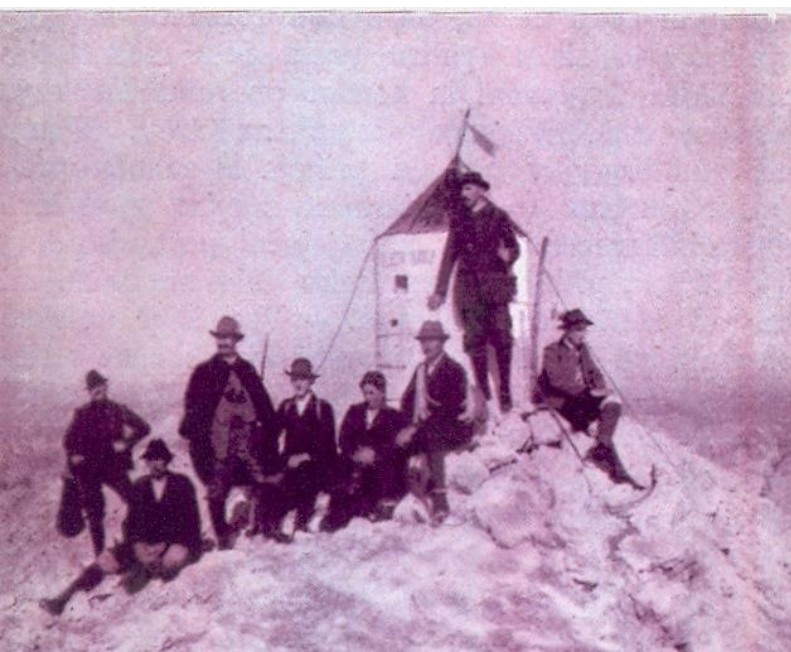
1907 včlanitev v FIG

politično-kulturna delitev slovenstva konec 19. st. - katoliški Orel

1941 Sokoli soustanovitelji Osvobodilne fronte

Po 2. sv.v. Partizan (danes Športna unija Slovenije)

Vzporedno telovadbi se na Slovenskem do prve svetovne vojne organizirajo prva planinska (1893), kolesarska (1887) in športna društva (1900).

Jugoslovanska država

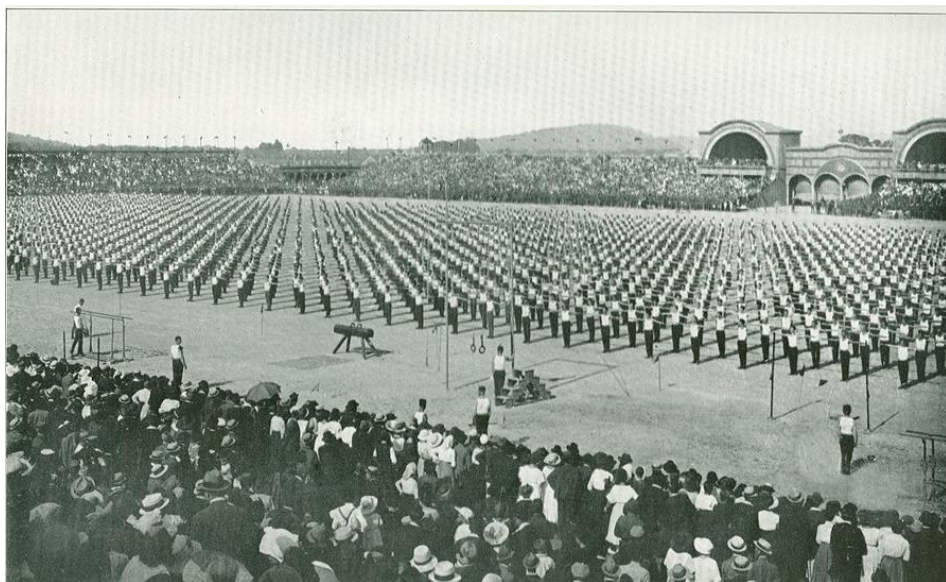
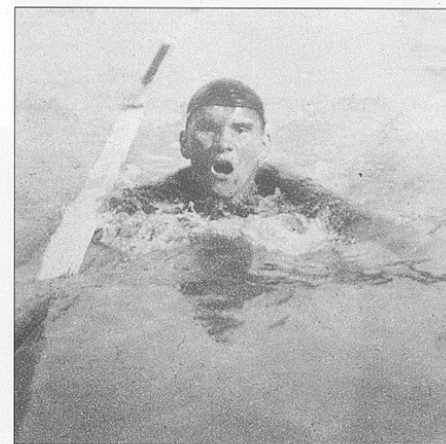

Jugoslovanska sokolska zveza ...

Jugoslovanska nogometna zveza ...

Jugoslovanski olimpijski odbor, včlanil v MOK 1920

Krovni izraz „telesna vzgoja“, po drugi vojni do leta 1990 „telesna kultura“, z letom 1990 „šport“

Po I. svetovni vojni so fašisti na Tržaškem in Goriškem najprej udarili po sokolskih društvih; slika kaže opustošeno telovadnico rojanskega Sokola v Trstu l. 1921

Okviren pregled slovenskih »telesnovzgojnih« organizacij v letu 1938

Organizacija	Organizacijske enote	Člani	Domovi, postojanke, igrišča
Sokolstvo	280	42 200	90
ZFO* (Orlovstvo)	400	23 500	
Skavti	19	1100	2
SPD** in TK Skala***	30	11 500	70
Strelstvo	190	22100	
šport	226	19680	156 + 20 (igrišča in domovi)

*Zveza fantovskih odsekov, ki je 2/2 tridesetih let 20. st. nadomestila katoliškega Orla

** Slovensko planinsko društvo

*** Turistovski klub Skala; ustanovljen leta 1921, oral je ledino alpinizmu, športnemu fotografiranju (predvsem gorski motivi), kar nekaj časa so gojili tudi smučanje

Eden osrednjih športnih dogodkov med obema svetovnima vojnama ljubljanski nogometni derbi med Ilirijo in Primorjem.

Uvodni verzi pesmice o derbiju:

Vsa Ljubljana se vznemirja
kar je fantov in deklet,
ko Primorje in Ilir'ja
brcat gresta nogomet.

Derbi na Primorju ...

... In Iliriji.

Telovadci vodilni športniki 1919-1941, udeleženci SP in OI

-svetovna prvenstva:

1922, 1926, 1930, 1938

-olimpijske igre:

1924, 1928, 1936

Telovadne vrste na svetovnih in olimpijskih prvenstvih
popolnjevali večinsko slovenski sokoli:
od 26 le 4 izven slovenskih društev:

največ nastopov na SP in OI Leon Štukelj in
Josip Primožič (6),
4 Stane Derganc in Boris Gregorka,
3 Mihael Oswald, Janez Porenta, Peter Šumi ...

▼ Viktor Murnik, 1874-1964, preporoditelj slovenskega sokolstva:
 uvedel vaditeljske tečaje, zagovarjal sistematično delo po zgledu čeških sokolov in oblikoval tekmovalno vrsto – 1912 na tekmi za naslov slovenskega prvaka v Pragi presenetljivo zmagal Slovenec Stane Vidmar

Univerza, študenti in šport

-LASK, študentski športni klub ust. 1920 (več glej [\(82\) \(PDF\) LASK \(Ljubljanski akademski športni klub\): pozabljena zgodba »akademikov« – športnikov ob stoletnici ljubljanske univerze | Pavlin, Tomaž - Academia.edu](#)); se združil s Primorjem → ASK Primorje; po 1945 ASK in Olimpija (ust. 1954)

-konec petdesetih let 20. stoletja Komisija za telesno kulturo in predvojaško vzgojo

-univerzitetni svet aprila 1963 razpravljalo o poročilu Zavoda za zdravstveno varstvo študentov in Komisije za telesno kulturo:

..»se največ 17 % rednih slušateljev ukvarja z neko obliko telesne aktivnosti« pa še med temi so mnogi »takoimenovani kvalitetni športniki«. Preostali del »slušateljev univerze pa je verjetno brez pozitivnih vplivov, ki jih ima redna telesna vzgoja na osebnost nastajajočega izobraženca in so izpostavljeni kvarnim vplivom enostranske obremenitve.« ... »S pravilno razporeditvijo umskega dela in aktivne rekreacije pa bi dosegli celo dvig zmogljivosti za strokovno delo« in s tem zmanjšali možnost »za nastajanje neurotičnih bolezni«, kajti »zanemarjanje telesne vzgoje« lahko predstavlja »glavno komponento v razvojnem mehanizmu neurotičnih bolezni«.

-aprila 1963 priporočilo, »naj uvedejo vse fakultete v svoj učni načrt v I. letniku predmet 'telesna vzgoja', ki naj bo enakovreden ostalim predmetom; podobno tudi za višje letnike